

REGLEMENTĂRI ALE DREPTULUI INTERNAȚIONAL PRIVIND DREPTURILE COPILULUI

Conf. univ. dr. Cătălina MITITELU,
Universitatea „Ovidius” din Constanța, România

SUMMARY

Among others, within our study, the informed reader may notice and retain the following facts: a) Children's rights were expressly provided by law, both at European and international one; b) The principles enunciated by the European and the international law should be included in the text of the national legislation; c) In all examined documents, the child's "person" enjoys a special legal regime, hence the express legal provisions on its juridical protection; d) The Rules of International Law on children's rights should be known and respected in all countries of the world, hence the mandatory requirements of the liability factors (parents, guardians, teachers, magistrates etc.) to rightly engage in the observance of their provisions.

Keywords: regulations, international instruments, the juridical protection of children, European law

REZUMAT

Din paginile acestui studiu, printre altele, cititorul avisat poate constata și reține următoarele realități și deziderate: a) Drepturile copilului au fost prevăzute în mod expres atât de dreptul european, cât și de cel internațional; b) Principiile enunțate de legislația europeană și de cea internațională trebuie să se regăsească și în textul legislațiilor naționale; c) În textul tuturor documentelor examinate, „persoana” copilului se bucură de un regim juridic aparte, de unde și prevederile exprese ale legii privind protecția sa juridică; d) Reglementările dreptului internațional privind drepturile copilului trebuie să fie nu numai cunoscute, dar și respectate în toate statele lumii, de unde, deci, și obligativitatea factorilor de răspundere (părinți, tutori, dascăli, magistrați etc.) de a se implica în mod corect în procesul respectării prevederilor lor.

Cuvinte-cheie: reglementări, instrumente internaționale, protecția juridică a copilului, dreptul european

Drepturile copilului au fost prevăzute în textul a numeroase instrumente juridice internaționale, dintre care unele au făcut și obiectul studiului nostru. Este vorba de declarații, pacte, rezoluții, regulamente, recomandări și Carta UE, ale căror texte oferă o referință documentară de primă mână nu numai în privința procesului de elaborare și publicare a reglementărilor și normelor privind drepturile copilului, ci și a principiilor juridice enunțate de acestea.

Pentru a putea surprinde mai bine modul în care – timp de aproape un secol – comunitatea internațională a abordat și a perceput problematica copilului, am ținut să prezint și să evaluez conținutul acestor instrumente juridice internaționale în ordinea cronologică a apariției lor.

1. **Declarația privind Drepturile Copilului** (Geneva, 26 septembrie 1924)

La 26 septembrie 1924, Adunarea Generală a Ligii Națiunilor a adoptat la Geneva Declarația privind Drepturile Copilului [1], al cărei inițiator și artizan a fost Eglantyne Jebb, fondatoarea Organizației internaționale „Salvați Copiii”.

Acest prim instrument internațional, care a prevăzut necesitatea acordării unei protecții juridice speciale copilului, a reiterat de fapt cinci principii de bază, enunțate și adoptate de Uniunea Internațională „Salvați Copiii” în Geneva, la 23 februarie 1923. Conform primului principiu, „Copilul trebuie să dispună de mijloacele necesare pentru dezvoltarea sa normală, atât materială, cât și spirituală”.

În anul 1924, prin „Declarația privind Drepturile Copilului” se recunoștea deci dreptul copilului de a dispune nu numai de mijloace „materiale”, ci și de mijloace „spirituale”, pe care Statul sau societatea în care acesta se naște trebuie să i le asigure. În documentele internaționale ulterioare, referința la aceste mijloace „spirituale” – care, desigur, nu pot fi dissociate de cele de natură spiritual-religioasă – a fost însă fie aluzivă, fie total ignorată.

Al II-lea principiu al Declarației de la Geneva din 26 septembrie 1924 obliga statele lumii să hrănească „copilul flămând”, să-l îngrijească pe „copilul bolnav”, să-l ajute pe „copilul retardat”, să recu-

pereze „copilul delincvent” și să-i protejeze „pe orfan și pe văduvă”.

În dreptul internațional, Declarația de la Geneva n-a avut însă forța lui „Jus cogens”, ci a servit doar ca „linii de orientare pe care țările puteau sau nu să le urmeze” [2].

2. **Declarația Universală a Drepturilor Omului** (New York, 1948)

În anul 1948, Adunarea Generală a ONU a adoptat și a proclamat Declarația Universală a Drepturilor Omului [3], care a reafirmat dispozițiile de principiu enunțate de Carta semnată la San Francisco la 26 iunie 1945 și intrată în vigoare la 24 octombrie 1945, prin care „Popoarele Națiunilor Unite” reafirmau „crența în drepturile fundamentale ale omului, în demnitatea și valoarea persoanei umane” [4].

Printre altele, în Declarație se precizează că „Familia” – din care fac parte cei doi soți (bărbat și femeie) și copiii – constituie „elementul natural și fundamental al societății și are dreptul la ocrotire din partea societății și a Statului” (art. 16).

Declarația prevede că „Mama și copilul au dreptul la ajutor și ocrotire deosebite. Toți copiii, fie

că sînt născuți în cadrul unei căsătorii sau în afara acesteia, se bucură de aceeași protecție socială” (art. 25, al. 2) și că „părinții au dreptul de prioritate în alegerea felului de învățămînt pentru copiii lor minori” (art. 26, al. 3).

Declarația prevede deci dreptul părinților de a alege pentru copiii lor forma de învățămînt (de stat, particulară sau confesională) potrivit propriilor lor convingeri religioase [5]. Or, de atunci și pînă în prezent, acest drept a fost în mod constant afirmat în textul instrumentelor juridice internaționale [6] și, odată cu el, s-a afirmat și dreptul copiilor la libertatea religioasă [7] – unul dintre drepturile fundamentale ale omului.

În Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată de Adunarea Generală a ONU în anul 1948, s-a prevăzut însă nu numai dreptul oricărei ființe umane „la învățătură”, ci și obligativitatea statelor de a asigura un învățămînt „gratuit, cel puțin în ceea ce privește învățămîntul elementar și cel general” (art. 26 al. 1), ai cărui beneficiari sînt în primul rînd copiii.

3. Declarația Drepturilor Copilului (New York, 20 noiembrie 1959)

În Declarația Drepturilor Copilului, proclamată de Adunarea Generală a ONU la 20 noiembrie 1959 prin Rezoluția nr. 1386 (XIV), au fost enunțate zece principii, și anume:

1. Orice copil se va putea bucura „de toate drepturile stabilite în această Declarație (...), fără a exista distincții sau discriminări din punct de vedere al rasei, culorii, sexului, limbii, religiei, opiniei politice sau al oricărei alte opinii, originii naționale sau sociale, situației materiale, statutului la naștere sau al altui statut al copilului sau al familiei acestuia”.

2. Legile statelor Organizației Națiunilor Unite trebuie să aibă „ca rațiune primordială interesul superior al copilului”, pentru ca

acesta să se bucure „de protecție specială” și să beneficieze „de ocazii și facilități oferite prin lege sau prin alte mijloace, care să-i dea posibilitatea de a se dezvolta din punct de vedere fizic, mental, moral, spiritual și social într-un mod sănătos și normal și în condiții de libertate și demnitate”.

3. Orice copil are „de la naștere dreptul la un nume și la o naționalitate”.

4. Orice copil trebuie să beneficieze „de protecție socială”, de unde și „dreptul” său de a beneficia „de alimentație, locuință, timp liber și servicii medicale adecvate”.

5. Orice copil „care este handicapat din punct de vedere fizic, mental sau social va beneficia de tratament, educație și îngrijire speciale”.

6. De regulă, orice copil trebuie să crească „în grija părinților săi (...), într-o atmosferă de afecțiune și de siguranță morală și materială”. Copiilor fără familie și aceora care nu au mijloace necesare de subzistență, „societatea și autoritățile publice” au obligația de a le oferi „îngrijire specială”. De asemenea, „este de dorit – se prevede în respectiva Declarație – ca să existe alocații din partea Statului sau alte tipuri de ajutoare pentru întreținerea copiilor din familiile numeroase”.

7. Orice copil „are dreptul să beneficieze de învățămînt gratuit și obligatoriu, cel puțin în cadrul ciclului primar”. Totodată, se prevede ca, prin educația primită – de la părinți și de la școală – copilul să-și poată dezvolta „și simțul de responsabilitate morală și socială”, pentru ca „să devină un membru util al societății”.

8. Copilul are prioritate absolută în „toate situațiile”, fiind „primul care va primi protecție și ajutor”.

9. Un copil nu poate fi încadrat „în muncă înainte de a atinge vârsta minimă”, adică de 14 ani, și nu poate „primi permisiunea de a avea o slujbă sau de a se implica în vreun

tip de muncă ce ar putea să îi prejudicieze sănătatea sau educația, sau să îi compromită dezvoltarea fizică, mentală sau morală”.

10. Orice copil trebuie „protejat de acele practici care pot genera discriminări rasiale, religioase sau de altă natură”.

Printre altele, în Declarația Drepturilor Copilului, proclamată prin Rezoluția 1386 (XIV) a Adunării Generale a ONU din 20 noiembrie 1959, se prevedea că orice copil trebuie să se bucure „de toate drepturile stabilite în această Declarație”, fără distincție sau discriminare și în privința „religiei” lui (Principiul 1) [8].

Ca atare, orice formă de învățămînt religios – fie ea de stat, particulară sau confesională – trebuie să urmărească respectarea drepturilor copilului, de unde și obligația autorităților de stat de a veghea și asupra modului în care se desfășoară procesul educațional, religios în toate cele trei tipuri de școli (de stat, particulare și confesionale), pentru a nu se încălca aceste drepturi în privința religiei sau credinței lui religioase.

În aceeași Declarație se prevedea că orice copil trebuie să aibă „posibilitatea de a se dezvolta din punct de vedere fizic, mintal, moral, spiritual și social într-un mod sănătos și normal și în condiții de libertate și demnitate” (Principiul nr. 2) [9]. „Libertatea” și „demnitatea” sînt deci condiții indispensabile pentru dezvoltarea fizică, intelectuală, morală, spiritual-religioasă și socială a oricărui copil.

4. Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale (New York, 16 decembrie 1966, intrat în vigoare la 3 ianuarie 1976)

Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale [10] – adoptat de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 16 decembrie 1966 prin Rezoluția 2200 A (XXI) și intrat în vigoare la 3 ianuarie 1976 – cerea statelor-părți

să acorde „o ocrotire și o asistență cât mai largă cu putință (...) familiei, în special (...), și în răstimpul cât are responsabilitatea întreținerii și educării copiilor care sînt în sarcina sa” (art. 10 al. 1).

Același Pact internațional [11] obliga statele-părți să ia „măsuri speciale de ocrotire și de asistență (...) în favoarea tuturor copiilor și adolescenților, fără nicio discriminare din motive de filiațiune sau din alte motive”.

Respectivele state au fost de asemenea obligate să ocrotească „copiii și adolescenții împotriva exploatării economice și sociale. Folosirea lor la lucrări de natură a le dăuna moralității și sănătății, de a le pune viața în primejdie sau de a dăuna dezvoltării lor normale trebuie – prevedea Pactul – sancționată prin lege. Statele trebuie de asemenea să stabilească limite de vîrstă sub care folosirea muncii salariate a copiilor va fi interzisă și sancționată prin lege” (art. 10 al. 3).

5. Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice (New York, 16 decembrie 1966, intrat în vigoare la 23 martie 1976)

Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice [12] – adoptat de Adunarea Generală a Națiunilor Unite tot la 16 decembrie 1966, dar intrat în vigoare la 23 martie 1976 – a reiterat și el că „orice copil, fără nicio discriminare întemeiată pe rasă, culoare, sex, limbă, religie, origine națională sau socială, avere sau naștere, are dreptul din partea familiei sale, a societății și a Statului la măsurile de ocrotire pe care le cere condiția de minor”, că „orice copil trebuie să fie înregistrat imediat după naștere și să aibă un nume”, și, în fine, că „orice copil are dreptul de a dobîndi o cetățenie” (art. 24).

Statele-părți ale acestui Pact internațional [13] au instituit însă și un Comitet al drepturilor omului, alcătuit din „resortisanți ai statelor-părți”, care trebuie să fie „personalități de înaltă moralitate”, cu

„o competență recunoscută în domeniul drepturilor omului” (art. 28 al. 1 și 2).

Conform Protocolului facultativ la Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice [14] – adoptat de Adunarea Generală a Națiunilor Unite prin Rezoluția 2200 A (XXI) din 16 decembrie 1966 și intrat în vigoare la 23 martie 1976 – acest Comitet a fost împuternicit „să primească și să examineze (...) comunicări provenite de la persoanele fizice care pretind că sînt victime ale unor violări ale unuiu dintre drepturile enunțate în Pact” (Preambul). Ca atare, copiii sînt și ei îndreptățiți să se adreseze acestui Comitet ori de cîte ori sînt victime ale unor violări ale drepturilor pe care le-a enunțat pentru ei și acest Pact.

6. Regulile de la Beijing (1985)

În anul 1985, Națiunile Unite au adoptat Regulile de la Beijing [15], care constituie standardul de reguli minime al Națiunilor Unite privind administrarea justiției pentru minori și „primul document internațional care detaliază normele pentru administrarea justiției în ceea ce privește pe minori, cu accent dezvoltat pe drepturile copilului” [16].

Aceste Regulii – care privesc „o persoană aflată la o vîrstă de maximum 18 ani” – au avut în primul rînd în vedere „natura pedepsei pentru o anumită infracțiune”, și apoi determinarea infractorului, „dacă este sau nu minor” [17].

În textul acestor Regulii au fost enunțate un număr de zece „principii fundamentale”. Unul dintre acestea afirmă că „țelurile justiției pentru minori trebuie să cuprindă, pe de o parte, promovarea binelui minorilor, iar pe de altă parte, o reacție din partea autorităților proporțională cu natura faptei și cu persoana făptuitorului” [18].

Un alt principiu postulează că, în cazul minorilor aflați în conflict cu legea, „pedeapsa cu moartea și pedepsele corporale vor fi abolite pentru toate infracțiunile” [19].

Conform unei alte dispoziții de principiu, „în timpul implementării tratamentului instituțional” vor fi puse la dispoziția minorilor „servicii educaționale adecvate, pentru a-i asista pe minori la reîntoarcerea lor în societate” [20].

7. Rezoluția 40/33 din 29 noiembrie 1985

Prin Rezoluția 40/33 – adoptată de Adunarea Generală a ONU din 29 noiembrie 1985 – s-a cerut statelor-membre să-și adapteze „legislația politică și practica lor națională în mod particular în pregătirea personalului implicat în justiția pentru minori, conform Regulilor de la Beijing” [21].

În textul aceleiași Rezoluții s-a menționat că dispozițiile unor astfel de Reguli trebuie să fie aplicate „în mod imparțial infractorilor minori, fără a face distincție în funcție de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinii politice sau alte opinii, origine națională sau socială, avere, naștere sau orice alt statut” [22].

Privitor „la pedepsirea minorilor”, s-a cerut să se țină seama „nu numai de gravitatea infracțiunii, dar și de circumstanțele individuale ale făptuitorilor – statut social, situație familială, prejudiciul sau alți factori care afectează circumstanțele personale” [23].

Rezoluția a prevăzut necesitatea efectuării unui „control la toate stadiile procedurii și la toate nivelurile diferite de administrare a justiției pentru minori (...), incluzînd investigația, acuzarea, judecarea, pronunțarea hotărîrii și punerea ei în executare” [24].

Rezoluția a făcut de altfel referință expresă la „drepturile minorilor” în toate aceste stadii ale procedurii privind administrarea justiției și, totodată, a prevăzut obligativitatea ca să fie asigurate „garanțiile fundamentale ale procedurilor, precum prezumția de nevinovăție, dreptul de a fi informat asupra acuzațiilor, dreptul de a tăcea, dreptul de a fi asistat, dreptul la prezența unui părinte sau tutore, dreptul de

a interoga și a confrunța martorii și dreptul de a face apel la o instanță superioară” [25].

Cît privește „detenția preventivă”, Rezoluția a cerut ca aceasta să fie folosită „numai ca măsură de ultimă instanță, iar durata sa să fie cît mai scurtă cu putință” și, „pe cît este posibil, detenția preventivă trebuie să fie înlocuită cu alte măsuri, cum ar fi: supravegherea severă, ajutor atent sau plasarea într-o instituție de familie sau alt cămin educativ” [26].

În fine, conform Rezoluției 40/33 din 1985, „minorii nu vor putea fi subiect al pedepselor corporale” [27].

8. *Recomandarea Consiliului Europei nr. 1065/1987 privind traficul și alte forme de exploatare a copilului*

În anul 1987, Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei a făcut o Recomandare privind traficul și alte forme de exploatare a copilului. Este vorba de Recomandarea nr. 1065/1987, conform căreia „copii au dreptul să fie crescuți cu umanitate” și, totodată, se prevedea „că societatea este obligată să-i protejeze și să aibă grijă de interesele lor” (pct. 1).

Consiliul Uniunii Europene lua de asemenea act de existența fățișă „a traficului internațional de copii în scopurile prostituției, pornografiei, sclavagismului, adopției ilegale etc.” (pct. 2) și solicita statelor-membre ale UE să adopte de urgență un șir de măsuri, dintre care au fost postulate următoarele: a) informarea publică în privința vânzării, a traficului de copii și a exploatarea forței lor de muncă (pct. 6 d); b) să informeze educatorii și tinerii despre drepturile copilului și să introducă învățarea drepturilor omului în programele școlare la toate nivelurile (pct. 6 e); c) să adopte legi și reglementări stricte pentru combaterea pornografiei copilărești și să armonizeze legislația statelor-membre în această materie (pct. 6 g); d) să favorizeze politicile

care tind să răspundă necesităților copiilor abandonati și lăsați în voia soartei (pct. 6 h).

9. *Rezoluția ONU nr. 45/112 din 14 decembrie 1990*

În Rezoluția 45/112 din 14 decembrie 1990, Adunarea Generală a ONU a enunțat principiile Națiunilor Unite pentru prevenirea delinvenței juvenile, numite „Principiile de la Riyadh”. Printre altele, prin această Rezoluție s-a amintit statelor-membre ale ONU „că aplicarea planurilor de înțelegere și prevenire a delictelor, în sistemul legislativ național, este o politică de aducere a acestor Principii la cunoașterea autorităților, inclusiv a celor care refac politica personalului din domeniul justiției juvenile, educatorilor, mass-mediei, practicienilor și școlărilor” [28].

Deși în ultimele decenii legislația UE privind chestiunile matrimoniale a sporit, totuși diferențele – și uneori chiar și divergențele – în ceea ce privește cunoașterea, armonizarea legislației statelor-membre și aplicarea prevederilor dreptului european al familiei la nivel național continuă să fie încă o realitate.

Or aceste diferențe vizează și competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărîrilor judecătorești în materie matrimonială, de unde și necesitatea creării unui șir de principii europene legate de dreptul familiei, care să contribuie și la armonizarea acestui drept în statele Uniunii Europene. De altfel, acesta a și fost scopul principal al înființării – la 1 septembrie 2001 – a Comisiei Europene privind legislația familiei.

10. *Rezoluția ONU din 25 mai 2000*

La 25 mai 2000, Adunarea Generală ONU a adoptat – cu prilejul aniversării a douăzeci de ani de la publicarea Convenției privind Drepturile Copilului – o Rezoluție în care se reitera angajamentul statelor-membre de a se strădui „pentru promovarea și protecția drepturilor copilului” [29] și, totodată, cu

această ocazie au fost adoptate și două protocoale opționale. Primul Protocol la Convenția Drepturilor Copilului privește implicarea acestuia în conflictul armat, iar al doilea relevă trei realități nefericite, și anume, „vinderea copiilor, prostituția copiilor și pornografia copiilor”.

11. *Comisia Europeană privind Legislația Familiei* (1 septembrie 2001)

La 1 septembrie 2001 a fost creată Comisia Europeană privind Legislația Familiei, al cărui obiectiv principal a fost redactarea unui șir de principii care să contribuie la armonizarea dreptului familiei în Europa. Comisia a redactat și a publicat – sub formă de „Recomandări” – un set de principii privind autoritatea părintească [30], intitulat sugestiv „Principles of European Family Law Regarding Parental Responsibilities” (Principiile legislației europene privind autoritatea părintească) [31].

Spre a ne edifica în privința tematicii dreptului european al familiei și a percepției pe care această Comisie a are despre relația dintre copil și părinți, vom menționa câteva dintre aceste principii:

1. Interesul superior al copilului trebuie să primeze în toate aspectele referitoare la autoritatea părintească (pr. 3, 3). De altfel, încă din Preambulul acestor Principii se afirmă că această Comisie dorește să contribuie „la valorile europene comune referitoare la drepturile și bunăstarea copilului”.

2. Copii nu ar trebui să fie discriminați pe criterii de sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau de altă natură, naționalitate, proveniență etnică sau socială, orientare sexuală, handicap, proprietate, naștere sau alt statut, indiferent dacă acestea se referă la copil sau la persoanele care dețin autoritatea părintească (pr. 3, 5).

3. Titularii autorității părintești ar trebui să ofere copilului îngrijire, protecție și educație, conform personalității și nevoilor de dezvoltare

specifice copilului (pr. 3, 11(1)).

4. Copilul nu trebuie să fie supus pedepsei corporale sau oricărui alt tratament unilateral (pr. 3, 11(2)).

5. Trebuie asigurat contactul direct dintre copil și rudele sale apropiate (pr. 3, 25(2)).

Cît privește sintagma „autoritatea părintească”, aceasta este percepută și definită de Comisie ca fiind „un cumul de drepturi și obligații care au drept scop promovarea și protejarea bunăstării copilului. Ele se referă – se precizează în textul Principiilor 3.1 – în special la: a) îngrijire, protecție și educație; b) menținerea relațiilor personale; c) stabilirea rezidenței; d) administrarea proprietății și e) reprezentarea legală” [32].

În cazul desfacerii sau anulării căsătoriei sau a altei forme de relație care duce la separarea de jure sau de facto a părinților și, ipso facto, a locuirii lor separat, aceștia „trebuie să se pună de acord cu privire la persoana cu care va locui copilul” [33]. Comisia consideră însă că acesta, adică copilul, „poate locui în mod alternativ cu titularii autorității părintești, fie ca urmare a unui acord aprobat de autoritatea competentă, fie a unei decizii luate de aceasta din urmă” [34]. Copilul poate deci locui în mod alternativ la ambii părinți.

12. Rezoluția ONU din 10 mai 2002

Într-o altă Rezoluție a Adunării Generale a ONU adoptată la 10 mai 2002, statele-membre își reafirmă „obligația de a lua toate măsurile pentru promovarea și protecția drepturilor fiecărui copil, a fiecărei ființe umane sub vârsta de 18 ani, inclusiv a adolescenților. Noi sîntem determinați – declarau statele-membre ale ONU – să respectăm demnitatea copiilor și să le asigurăm starea lor de bine” [35].

Desigur, în vederea realizării acestor măsuri, este necesar ca statele-membre ale ONU să coopereze concret și efectiv atît în chestiuni care privesc „protecția socială

a persoanelor vulnerabile” [36], cît și în materie de procedură judiciară privind acte de criminalitate [37].

13. Regulamentul Consiliului Europei nr. 2201/2003

Consiliul UE a elaborat și a adoptat Regulamentul nr. 1347/2000 din 28 mai 2000 privind competența, recunoașterea și executarea hotărîrilor judecătorești în materie matrimonială și materia răspunderii părintești față de copii comuni. Acest Regulament a fost însă abrogat prin Regulamentul nr. 2201/2003 din două motive principale, și anume: a) că, printre altele, ar fi cuprins prevederi referitoare la „copii comuni”, adică și la copiii rezultați din relații anterioare, și nu doar la copiii familiei respective; b) că acest Regulament ar fi vizat un domeniu limitativ de aplicare în ceea ce privește răspunderea părintească.

Ca atare, la 27 noiembrie 2003, Consiliul Uniunii Europene a adoptat „Regulamentul (CE) nr. 2201 privind competența, recunoașterea și executarea hotărîrilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești” [38], care a intrat în vigoare la 1 august 2004 și s-a aplicat de la 1 martie 2005.

În acest Regulament, prin „răspunderea părintească” se înțelege „ansamblul drepturilor și obligațiilor conferite unei persoane fizice sau unei persoane juridice în temeiul unei hotărîri judecătorești, al unui act cu putere de lege sau al unui acord în vigoare privind persoana sau bunurile unui copil. Aceasta cuprinde în special încredințarea și dreptul de vizită” (art. 2, 7).

Trebuie, de asemenea, evidențiat faptul că în Regulamentul nr. 2201/2003 „răspunderea părintească” a fost concepută „în funcție de interesul superior al copilului și, în special, de criteriul proximității. Prin urmare, ar trebui să fie competente în primul rînd – se precizează în Preambulul acestuia – instanțele statului-membru în care copilul își are reședința obișnuită, cu excepția

unor cazuri de schimbare a reședinței copilului sau ca urmare a unui acord încheiat între titularii răspunderii părintești” (Preambul, 12).

În temeiul articolului 8 din acest Regulament, „instanțele judecătorești dintr-un stat-membru sînt competente în materia răspunderii părintești privind un copil care are reședința obișnuită în acest stat-membru la momentul la care instanța este sesizată” (art. 8 al. 1).

Cît privește „dreptul de vizită”, Regulamentul îl definește ca fiind „dreptul de a duce copilul pentru o perioadă limitată într-un alt loc decît cel al reședinței sale obișnuite” (art. 2 al. 10). Acest drept, „acordat printr-o hotărîre judecătorească executorie pronunțată într-un stat-membru, este recunoscut și are forță executorie într-un alt stat-membru fără să fie necesară încuviințarea executării și fără să fie posibil să se opună recunoașterii acesteia în cazul în care hotărîrea a fost certificată în statul-membru de origine” (art. 41 al. 1).

Regulamentul a dat unor state ale UE posibilitatea ca, „în locul normelor din prezentul Regulament”, să aplice Convențiile semnate de acestea și în privința „încredințării copiilor” (cf. art. 59 al. 2).

Conform articolului 60, „în relațiile dintre statele-membre, prezentul Regulament prevalează asupra următoarelor convenții:

- Convenția de la Haga din 5 octombrie 1961;
- Convenția de la Luxemburg din 8 septembrie 1967;
- Convenția de la Haga din 1 iunie 1970;
- Convenția europeană din 20 mai 1980;
- Convenția de la Haga din 25 octombrie 1980” (art. 60).

În relație cu Convenția de la Haga din 19 octombrie 1996 privind competența, dreptul aplicabil, necunoașterea, executarea și cooperarea în materia răspunderii părintești și a măsurilor de protec-

ție a copiilor, acest Regulament se aplică în două situații, și anume: „a) atunci când respectivul copil își are reședința obișnuită pe teritoriul unui stat-membru; b) în ceea ce privește recunoașterea și executarea unei hotărâri pronunțate de instanța judecătorească competentă dintr-un stat-membru pe teritoriul unui alt stat-membru, chiar dacă respectivul copil își are reședința obișnuită pe teritoriul unui stat-membru care este parte contractantă la Convenția menționată anterior” (art. 61).

De asemenea, Regulamentul stipulează că, în „statele-membre cu două sau mai multe sisteme de drept sau ansambluri de norme privind problemele reglementate de prezentul Regulament”, prevederile sale se aplică „în unitățile teritoriale” ale statului respectiv, în cadrul cărora „este invocată competența, recunoașterea sau executarea” (art. 66).

Prevederile Regulamentului Consiliului Europei nr. 2201/2003 privind „competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești” au fost însă adeseori invocate și în hotărârile Curții Europene [39], ceea ce învederează atât autoritatea, cât și importanța acestora.

În fine, ținem să amintim și faptul că, în conformitate cu prevederile Regulamentului Consiliului Uniunii Europene nr. 2116 din 2 decembrie 2004 – care a modificat Regulamentul aceluiași Consiliu, nr. 1347/2000, privind tratatele încheiate cu Sfântul Scaun –, în cadrul unei proceduri de divorț, în cazul în care pîrîtul nu își are reședința obișnuită într-un stat-membru al UE și nu este nici cetățean al unui stat-membru, instanțele judecătorești dintr-un stat-membru nu pot să își întemeieze pe dreptul național competența de a se pronunța asupra acestei cereri dacă instanțele judecătorești dintr-un alt stat-membru sînt competente în temeiul articolului 3 al acestui Regulament [40].

14. *Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene* (14 decembrie 2007)

Referitor la drepturile copiilor, trebuie să facem trimitere și la Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene [41] – publicată pe 14 decembrie 2007 –, care interzice în mod expres „clonarea ființelor umane în scopul reproducerii” (art. 3 d) și totodată prevede „dreptul părinților de a asigura educarea și instruirea copiilor lor potrivit propriilor convingeri religioase, filosofice și pedagogice” (art. 14 al. 3), afirmînd astfel și dispozițiile de principiu enunțate de convențiile și tratatele internaționale.

Aceeași Cartă prevede dreptul copilului „la protecția și îngrijirile necesare pentru asigurarea bunăstării lor”, și libertatea de a-și exprima „în mod liber opinia în problemele care îi privesc, în funcție de vîrsta și gradul lor de maturitate” (art. 24 al. 1).

În același articol 24, Carta prevede că, „în toate acțiunile referitoare la copii, indiferent dacă sînt realizate de autorități publice sau de instituții private, interesul superior al copilului trebuie să fie considerat primordial” (art. 24 al. 2), și că „orice copil are dreptul de a întreține cu regularitate relațiile personale și contacte directe cu ambii părinți, cu excepția cazului în care acestea sînt contrare interesului său” (art. 24 al. 3).

Concluzii. Din cercetarea și evaluarea textului documentelor prezentate în paginile acestei lucrări, s-a putut constata „à l'évidence” că acestea au creat și un șir de principii privind drepturile copilului, de care satele lumii vor trebui să țină seama în demersul lor întreprins pentru armonizarea legislației naționale cu doctrina dreptului internațional privind drepturile copilului.

Cercetarea și evaluarea acestor documente – începînd cu Declarația de la Geneva, din anul 1924, privind drepturile copilului și până la Convenția adoptată la Strasbo-

urg, în anul 2006, privind „relațiile personale care privesc copii” –, ne-a adevărit și faptul că domeniul dreptului internațional al familiei a fost în mod constant preocupat de „persoana” [42] copilului, a cărei „dignitas” [43] (demnitate) a făcut de altfel obiectul și altor instrumente ale dreptului internațional (convenții, tratate etc.).

Analiza textului documentelor prezentate – instrumente internaționale cu forța lui „Jus cogens” – ne-a relevat însă și faptul că statele lumii nu s-au mulțumit doar să enumere drepturile copilului, ci au prevăzut în mod expres și măsurile și sancțiunile care trebuie luate pentru protecția juridică a acestuia, urmărind ca prin acestea să creeze premisele pentru armonizarea legislațiilor lor naționale, care – în domeniul protecției juridice a copilului – mai au încă unele lacune.

Examinarea textului acestor documente ne-a oferit, de asemenea, și posibilitatea să constatăm că acestea rămîn o mărturie evidentă și în privința aportului constructiv pe care dreptul internațional l-a adus în domeniul drepturilor copilului și a protecției lor juridice.

Prezentarea – fie ea și succintă – a textului acestor instrumente juridice internaționale (declarații, pacte, rezoluții și regulamente) oferă cercetătorului avizat constatarea că, în ultimele decenii, legiuitorul internațional a fost constant preocupat să elaboreze noi „Reguli” și „Norme” privind drepturile copilului și protecția lor juridică, de unde și necesitatea ca principiile de bază enunțate de aceasta să fie nu numai cunoscute și inserate în textul legislațiilor naționale, dar și respectate și aplicate prin măsuri practice și concrete. Avem de altfel convingerea că aceste reglementări și norme – prevăzute de aceste instrumente juridice internaționale – îi vor interesa, prin conținutul, tematica și interpelarea lor, numai pe cei care au calitatea de părinte sau funcția de magistrat sau profesor în dome-

niul științelor juridice, ci și pe toți cetățenii lumii, fiindcă Copilul este speranța vieții și are trebuință să fie și să se simtă protejat de întreaga societate în care a venit la viață.

Referințe bibliografice

1. Declarația de la Geneva din 1924 privind Drepturile Copilului (http://ro.wikipedia.org/wiki/Declara%C8%9Bia_de_la_Geneva_din_1924_privind_Drepturile_Copilului).
2. Ibidem.
3. Pentru textul ei, a se vedea adresa web: http://www.anr.gov.ro/docs/legislatie/internationala/Declaratia_Universala_a_Drepturilor_Omului.pdf
4. Carta Națiunilor Unite din 26 iunie 1945, publicată în Monitorul Oficial din 26 iunie 1945, a se vedea adresa web: http://www.anr.gov.ro/docs/legislatie/internationala/Carta_Organizatiei_Natiunilor_Unite_ONU_pdf
5. Despre acest drept, a se vedea N. V. Dură. Drepturile și libertățile fundamentale ale omului și protecția lor juridică. Dreptul la religie și libertatea religioasă. În: Ortodoxia, LVI, 2005, nr. 3-4, p. 7-55.
6. N. V. Dură. Instruction and Education within the themes of some International Conferences. An evaluation of the subjects approached by these from the angle of some Reports, Recommendations and Decisions. In: vol. International Conference, "Exploration, Education and Progress in the third Millennium", Galați, 24th-25th of April 2009, vol. II, p. 203-217.
7. N. V. Dură. Despre libertatea religioasă și regimul general al cultelor religioase din România. În: Analele Universității "Ovidius", Constanța. Seria Teologie, anul VII, nr. 1, 2009, p. 20-45. Idem. The European juridical thinking, concerning the human rights, expressed along the centuries. In: Acta Universitatis Danubius. Juridica, nr. 2/2010 (VII), p. 153-192. Idem. Proselytism and the Right to Change Religion: The Romanian Debate. In: vol. Law and Religion in the 21st Century. Relations between States and Religious Communities, Edited by Silvio Ferrari and Rinaldo Cristofori, Ashgate Publishing Limited, England, 2010, p. 279-290.
8. Declarația Drepturilor Copilului din 20 noiembrie 1959 ([Declara%C8%9Bia_drepturilor_copilului](http://ro.wikipedia.org/wiki/Declara%C8%9Bia_drepturilor_copilului)).
9. Ibidem.
10. International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (<https://www.law.georgetown.edu/rossrights/chapters/documents/original-ICCPR.pdf>). Pentru textul românesc al acestui Pact, care a fost ratificat și de România în octombrie 1974 și publicat în Buletinul Oficial al României, Pt. I, nr. 146 din 20 noiembrie 1974, a se vedea adresa web: http://www.irdo.ro/file.php?fisiere_id=79&inline=
11. Privitor la prevederile sale, a se vedea N. V. Dură, C. Mititelu. International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights. In: 8th Edition of International Conference The European Integration – Realities and Perspectives Proceedings, Danubius University Press, Galați, 2013, p. 130-136.
12. International Covenant on Civil and Political Rights (http://ec.europa.eu/justice/policies/privacy/docs/16-12-1996_en.pdf). România a ratificat acest pact la 31 octombrie 1974. Publicat în Buletinul Oficial al României, pt. I, nr. 146 din 20 noiembrie 1974.
13. Privitor la prevederile înscrise în textul său, a se vedea C. Mititelu, M. Mitra Radu. International Covenant on Civil and Political Rights. In: Journal of Danubius Studies and Research, vol. III, nr. 2/2013, p. 47-57.
14. Protocolul facultativ a fost ratificat și de România la 28 iunie 1993 prin Legea nr. 39, publicată în Monitorul Oficial al României, pt. I, nr. 193 din 30 iunie 1993.
15. Administrarea justiției în comunitate. Standarde și reglementări internaționale. Ed. a II-a, ed. Gr. W. Giles, București: Ed. Expert, 2001, p. 87-121.
16. Ibidem, p. 89.
17. Ibidem, p. 90
18. Ibidem, p. 91.
19. Ibidem.
20. Ibidem.
21. Ibidem, p. 98.
22. Ibidem, p. 100 (Principiul 2, 1).
23. Ibidem, p. 102 (Principiul 5, 1. Comentariu).
24. Ibidem, p. 103 (Principiul 6, 1).
25. Ibidem, p. 104 (Principiul 7, 1).
26. Ibidem, p. 108 (Principiul 13, 1 și 2).
27. Ibidem, p. 111 (Principiul 17, 3).
28. Rezoluția Adunării Generale a ONU, 45/112, din 14 decembrie 1990, art. 4.
29. Resolution adopted by the General Assembly (97 the Plenary Session, 25 May 2000). A/Res/54/263, p. 1.
30. A se vedea: Principles of European Family Law Regarding Parental Responsibilities (<http://ceflonline.net/>)
31. A se vedea adresa web: <http://ceflonline.net/>.
32. Principiul 3, 1.
33. Principiul 3. 20 (1).
34. Principiul 3. 20 (2).
35. Resolution adopted by the General Assembly. A world fit for children, I, 4, p. 2. A/Res/S-27/2.
36. C. Mititelu. The Human Rights and the Social Protection of Vulnerable Individuals. In: Journal of Danubius Studies and Research, vol. II, nr. 1, 2012, p. 70-77.
37. M. M. Radu, C. Mititelu. Specific Provisions on the Procedure for Judicial Cooperation in Criminal Matters. In: "Ovidius" University Annals, Economic Sciences Series, Volume XIII, Issue1, 2013, p.1599-1605.
38. Publicat în: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, L 338, 23.12.2003.
39. A se vedea, de exemplu, Hotărîrea Curții (Camera a treia) din 29 noiembrie 2007 (Cerere de pronunțare a unei hotărîri preliminare formulate de Högsta Domstolen (Suedia) – K. Sundelin Lopez / M.E. Lopez Lizazo. Cauza C-68/07. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, C82, 14.04.2007 (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:082:SO M:RO:HTML>).
40. Publicat în: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, L367, din 14.12.2004.
41. Charter of Fundamental Rights of the European Union. In: Official Journal of the European Union, 30.03.2010, C/83/389.
42. Despre statutul juridic internațional al persoanei umane a se vedea N. V. Dură, C. Mititelu. The Treaty of Nice, European Union Charter of Fundamental Rights. În: 8th Edition of International Conference The European Integration – Realities and Perspectives Proceedings, Danubius University Press, Galați, 2013, p. 123-129.
43. N. V. Dură. Dreptul la demnitate umană (dignitas humana) și la libertate religioasă. De la "Jus naturale" la "Jus cogens". În: Analele Universității "Ovidius". Seria: Drept și Științe Administrative, nr. 1, 2006, p. 86-128.